

Telegraful Român

Organ național-bisericesc — Intemeiat în 1853 de I.
APARE SĂPTĂMÂNAL

2 ex. (Of.)
Asociațiunea pentru literatura română și
cultura poporului român

Sibiu
Str. Șaguna 8

Abonamentul:
Un an 500 Lei. — Șase luni 250 Lei. — Trei luni
125 Lei. — Pentru străinătate un an 900 Lei. —
Pentru America 8 Dolari.

Articole și corespondențe
se adresează Redacției Telegraful Român, Sibiu,
strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori nefrancate se
refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor
un șir petiț 6 Lei pentru odată, dacă se publică
de mai multe ori se dă rabatul cuvenit.

Abonamentele și inserțiunile
se adresează Administrației ziarului Telegraful
Român, Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45

Cuvântarea

I. P. S. Sale Mitropolitului NICOLAE la deschiderea
Adunării Eparhiale

Hristos a înviat!
Prea Cucernici Părinți,
Domnilor deputați!

Dela întrunirea noastră din
anul trecut îngrijorările ce le aveam,
în fața tulburării raporturilor între
popoare, au crescut și mai mult,
dat fiind că tensiunea internațională
a dus la izbucnirea unui nou
războiu european. De opt luni asi-
stăm la o crâncenă încăierare între
cele mai înaintate popoare ale conti-
nentului nostru și în acest răstimp câ-
teva țări au fost amarnic pustiite
de armele ucigătoare.

De câte ori mă gândesc cum
de-a fost posibil ca după experi-
ența dureroasă a războiului mon-
dial, dela sfârșitul căruia n'au tre-
cut decât 20 de ani și ceva, să se
producă această nouă catastrofă,
simt că stau în fața unei mari
enigme. Mă întreb, cum de n'au
putut găsi conducătorii popoarelor
posibilitatea de-a aplană diferen-
dele dintre ele pe o cale pașnică,
prin mijloace ale înțelepciunii?
Cum de n'a putut avea mai multă
eficiență asupra hotărârii lor teama
de a vedea prinse atâtea milioane
de ființe omenești în vârtejul celor
mai grozave suferințe? Și cum de
n'au putut găsi în adâncul suflete-
lor lor mai multe forțe morale cari
să le ajute să se apropie între ei,
să stea de vorbă, să afle altă so-
luție decât aceea a armelor distru-
gătoare?

Punându-ne aceste întrebări
simțim puternic că e o taină cu mult
întunec în toată această desfășu-
rare atât de complicată a istoriei
omenești. O mai plauzibilă lămu-
rire a ei nu putem afla decât luând
în considerare trista și nu mai pu-

țin enigmatică realitate a păcatului
din om, despre care ne vorbește
creștinismul. Mare putere trebuie
să aibă această fatalitate a păca-
tului dacă, pe lângă toate progre-
sele civilizatorice și de ordin teh-
nic ale omenirii, ea nu s'a putut
ridica nici măcar prin frunțașii ei
la un astfel de nivel moral care
să înlăture războiul.

Unii oameni au crezut că e
cazul să învinuiască creștinismul
de această nenorocită prezență a
războaielor în veacul nostru. Ei în-
treabă: cum de n'a putut avea cre-
știnismul în decursul celor aproape
2000 de ani atâtea influență asupra
sufletelor încât să fie în stare să
evite războiul?

De sigur se putea lucra mai
mult din partea bisericilor creștine
în domeniul acesta. Dar prezența
războaielor nu vadește slăbiciunea
creștinismului, ci arată adâncimea
până la care a pătruns păcatul în
ființa oamenilor, de nu-i lasă să
asculte și să urmeze glasul Evan-
gheliei Domnului și Mântuitorului
nostru Iisus Hristos. Dacă omul ar
asculta și ar împlini îndemnul cre-
știnismului, războiul ar fi înlăturat
azi din lume. Dacă el totuși există,
în formele celei mai sălbatice di-
strugerii, folosind toate născocirile
minții spre acest scop infernal,
aceasta e o dovadă că noi suntem
în trăirea creștinismului abia la în-
ceput, abia la alfabet. Omenirea
încă nu s'a pătruns până în adân-
cul ființei sale de duhul lui Hristos
și de idealul evanghelic.

Pe de altă parte trebuie să
avem în vedere că Evanghelia lu-
crează în câmpul spiritului, în scopul
mântuirii sufletelor, nu pe planul

extern al aranjării situațiilor poli-
tice, al repartizării bunurilor ma-
teriale între popoare și al trasării
de frontiere. Lucrarea slujitorilor
Bisericii nu e activitate de experți
tehnici și de virtuosi inventatori de
compromisuri. Numai ca o reper-
cusiune a transformării spiritului,
când aceasta se va fi realizat de-
plin, se poate aștepta și la o aran-
jare dela sine a fiecărei situații
exterioare tulburi.

Dar odată ce ne aflăm în fața
războiului care pustiește ținuturi
apropiate nouă și care ar putea să
ne cuprindă și pe noi, care este
misiunea Bisericii? *Ce trebuie să
facă Biserica azi, în mijlocul com-
plicațiilor și grijilor de tot felul?*
Azi rolul ei apare mai important
și mai lămurit decât oricând. Pu-
terea ei morală se dovedește mai
necesară ca totdeauna. Ea nu are
să-și schimbe nimic din propovă-
duirea ei. Ci mai ales astăzi cu
răvnă îndoită trebuie să îndrepte
privirile tuturor spre Cel ce stă
deasupra luptelor și greutăților pă-
mântești, spre Dumnezeu cel atot-
bun și milostiv, legând sufletele
prin credință de puterea Lui în
veci neclătinată. Ea trebuie să facă
pe oameni să simtă și mai mult
că Dumnezeu stă și azi la cârma
lumii, că El e și azi cu noi, cu toți
cei ce ne aflăm în necazuri și
strămtorări. El e în tranșee, în spi-
tale, în casele din cari lipsesc cei
plecați la frontiere. Conștiința pre-
zenței Lui înlătură panica din su-
flete și coboară acea liniște lăun-
trică, acea pace a lui Hristos, care
ajută omului să suporte cu tărie și cu
nădejde grijile și greutățile. Unde
e Dumnezeu nu mai e teamă, ci
încrederea și curajul iau locul ei:
„Domnul este luminarea mea și Mân-
tuitorul meu de cine mă voi teme?
Domnul e scutitorul vieții mele, de
cine mă voi înfricoșa?” [Psalm
26, 1]. Biserica va îndemna pe oa-
meni să privească în aceste tim-

puri spre crucea lui Hristos Dom-
nul și spre viața Lui jertfită toată
spre mântuirea noastră. Privind la
crucea lui Hristos vom putea mai
ușor purta și noi crucea noastră.
Dar crucea lui Hristos trebuie să
fie celor ce o privesc impuls de
pocăință, de înfocare din viața
de stricăciune și de egoism la o
viață curată, la mai multă credință,
la iubire și ajutorare frățească.

În felul acesta ne pregătim și
ca națiune pentru suportarea tim-
purilor și mai grele ce ar putea să
vină. Să ne formăm, prin credință,
un cuget treaz, un spirit de jertfă,
să ne strângem prin iubire în Hri-
stos umăr la umăr, suflet lângă
suflet, într-o indestructibilă comu-
niune creștină și națională. Numai
așa ne vom putea apăra moșia și
bunurile ființei noastre spirituale.

Deocamdată Țara noastră este
neutră și voința ei, ca și a noastră
a tuturor, este să păstrăm neîntre-
rupt și cu sinceritate această ne-
utralitate. Căci neutralitatea pentru
noi însemnează nu ură reținută
față de careva dintre părțile în
războiu, dar nici indiferență pentru
greutățile altora, ci durere pentru
suferințele în care au ajuns toate
popoarele angajate în războiu și
dorința sinceră de-a le vedea cât
mai curând bucurându-se de reve-
nirea păcii. În acest sens Biserica
noastră face și rugăciuni către Ta-
tăl din ceruri.

Dar oricât de mult și oricât
de sincer am dori să rămânem în
această neutralitate, s'ar putea în-
tâmpla ca fără voia noastră să ne
vedem cuprinși de flăcările războ-
iului și puși în fața datoriei de-a
ne apăra Țara. Căci un lucru e si-
gur: dacă s'ar atinge cineva de
dreptul nostru la viață, ne vom
apăra cu toată crâncena și neîndu-
plecata noastră hotărâre. Nu sun-
tem un popor printre cele mai mari,
dar avem sufletul nostru, dreptul
nostru la existență liberă. Pe ace-

FOIȘOARA

Dr. LIVIU STAN

Episcopia Timișorii

(4) (Sfârșit)

La acestea mai adăugăm, ca o dovadă lămuritoare
și edificatoare în privința atitudinii I. P. S. Sale față de
chestiunea episcopiei din Timișoara, memoriul înaintat
de I. P. S. Sa, M. Sale Regelui, prin Consistorul mitro-
politan, la 16 Dec. 1938.

SIRE,

Chestiunea înființării episcopiei ortodoxe a Timi-
șoarei continuând să preocupe stăruitor sufletele credincio-
șilor noștri din Bănat, Vă rog să-mi îngăduiți să prezint
Majestății Voastre unele informațiuni pentru ca rezolvarea
acestei probleme, care cred că nu va mai întârzia mult,
să se poată face astfel încât să nu producă turburări
păgubitoare în viața religioasă și națională a acelei părți
de Țară.

Înființarea episcopiei Timișoarei e un deziderat just
al Bănățului și un postulat important din punct de vedere

național, pentru a ridica o nouă redută a culturii și a su-
fletului românesc la granița de Vest a Țării și deodată
cu aceasta un focar din care să iradiază lumină și tărie
sufletească pentru frații noștri din Bănatul jugoslav. Ne-
cesitatea acestei episcopii a văzut-o și marele Mitropolit
Andrei Șaguna care a cerut Curții din Viena consimțâ-
mântul la înființarea ei, dar cererea rămânându-i neîm-
plinită a lăsat în Testament ca ideea să fie urmărită cu
tenacitate până ce va fi realizată.

Pe baza programului șagunian, Congresul Național-
bisericesc, ca instanță supremă a Mitropoliei ortodoxe
ardelene, prin toate hotărârile sale începând cu anul 1868
și continuând cu cele din 1900, 1909, 1921, 1927 și 1933
a afirmat necesitatea și a cerut înființarea episcopiei dela
Timișoara.

Dar dacă episcopia Timișorii este necesară, în
nici un caz înființarea ei nu va trebui să echiva-
leze cu sacrificarea celei dela Caransebeș. Aceasta
din următoarele motive:

1. Acelaș mare Mitropolit Șaguna, cu pătrunderea
genială a realităților și necesităților naționale ce l-a ca-
racterizat în toată opera sa, cerând și urmărind înființarea
episcopiei de Timișoara, a cerut și a obținut și episcopia
Caransebeșului. Nemuritorul ierarh a avut în vedere de-

sigur faptul că ținutul Caransebeșului are cea mai com-
pactă populațiune ortodoxă românească din tot cuprinsul
Ardealului și Bănățului. Și nu numai cea mai compactă,
ci și cea mai dărză în credința ortodoxă, dat fiind că pe
când populația fostelor regimente grănicerești din celelalte
părți ale Ardealului (Năsăud, Făgăraș, Orlat) a cedat
presiunii Habsburgilor și a trecut la așa numita unire cu
catolicismul, grănicerimea bănățeană a Caransebeșului a
rezistat cu toată vigoarea, respingând cu lupte eroice acest
fel de presiuni.

2. Dacă neînființată au existat atât de puternice
motive încât a trebuit să fie înființată, cu atât mai
greu poate fi desființată acum după ce existând de
peste 70 de ani, s'a înrădăcinat în viața sufletească a
acelei populații. O episcopie este o instituție de mare im-
portanță în viața unei regiuni, determinându-o favorabil
sub raport cultural, economic, social; de existența ei se
leagă interese vitale ramificate prin persoanele și prin
familiiile ce au și au avut legături cu ea, în cercurile largi
ale populației din întreaga regiune.

3. Motivul adus de unii că ar fi prea multe două
episcopii ortodoxe în Bănat, nu are mare greutate. În țara
noastră sunt o serie de episcopii catolice și unite cari n'au
mai mult de 30—40.000 suflete. Așa sunt de pildă arhi-

Adunarea eparhială din 1940

— Ședințele din 5-8 Mai —

stea le vom apăra cu ultima noastră energie. Pentru acele momente eventuale trebuie să ne pregătim prin muncă și în tăcere, întărind coeziunea noastră și strângându-ne cu însuflețire în jurul Majestății Sale Regelui, purtătorul înțelept și energic al destinelor noastre ca neam în aceste timpuri.

Preoții Bisericii au în aceste vremuri marea datorie de a-și încălzi și mai mult iubirea de popor; cuvântul lor să fie mai cald, rugăciunea lor mai vie. Să strecoare cu putere în suflete încrederea în Dumnezeu și în soarta viitoare a neamului. În mâna lor stă în mare parte secretul țării neamului. Să nu uităm rolul mare ce l-am avut în tot trecutul întru păstrarea acestui neam și pentru binele și viitorul lui să fim gata oricând a aduce suprema jertfă.

Descriindu-Vă greutățile mari ale vremii noastre și cele și mai mari ce ar putea să vină și misiunea Bisericii în fața lor, n'am voit, Onorată Adunare eparhială, să dau vre-o justificare vre-unui fel de temeri. Deși optimismul ușuratic nu e bărbătesc, nici creștin, nici la locul lui, totuși credința puternică în Dumnezeu ce sălășluiește în ființa neamului nostru și forțele lui tinere de viață, ne dau îndreptățirea să privim cu încredere în viitor. Putem spune și noi cu apostolul Pavel: "Celor ce iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine" [Romani 8, 28].

Cu această încredere și cu părinatească iubire vă zic: Bine ați venit și implorând binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lucrărilor noastre, declar sesiunea ordinară a Adunării noastre eparhiale din anul 1940 deschisă.

Nr. 5066/1940

Comunicat

Liga Temperanța din România a destinat Dumineca din 12 Mai c. ca zi de propagandă împotriva beției și combaterii alcoolismului, înfricoșata plagă, care periclitează sănătatea, averea și tihna vieții în familie și societate.

Onor. Preoțime e invitată a arăta populației consecințele plăgii alcoolismului, îndrumându-o la o viață de sobrietate. Totodată se îndrumă a sprijini scopurile Ligei Temperanța, patronată de I. P. S. Patriarh Nicodem al României și a Onor. Minister al sănătății și ocrotirilor sociale.

Sibiu, 7 Mai 1940.

Consiliul arhiepiscopesc

Centrul Arhiepiscopiei noastre a găzduit din nou, vreme de patru zile, pe deputații clerici și mireni ai Adunării eparhiale. Ei au venit aici ca să îndeplinească un mandat, care le-a fost încredințat de poporul nostru drept credincios din hotarele Arhiepiscopiei: să ia cunoștință de înfăptuiri memorabile, să se sfătuiască asupra celui mai sănătos drum de urmat și să dea sprijin efectiv întru propășirea Bisericii lui Hristos, a desăvârșirii împărăției lui Dumnezeu pe pământul binecuvântatului Ardeal.

Se poate spune din capul locului, că sesiunea la care au fost de față aleșii poporului nostru, în acest an, s'a desfășurat sub auspicii deosebite. Trei sunt elementele fundamentale sub care s'a conturat atmosfera lucrărilor: izbucnirea războiului cu consecințele apropiate și mai depărtate ale acestei împrejurări îngrijorătoare, ținuta academică și cu dovezi de adevărată erudiție a rapoartelor și discuțiilor și cele două decenii de arhipăstorire a I. P. S. nostru mitropolit Nicolae. Sub semnul acestor trei elemente vom face și noi slujba de modeste informatori ai prea iubiților noștri cititori.

Adunarea eparhială s'a deschis în catedrala mitropolitană, după ce i-a premers liturgia arhierescă slujită de I. P. S. mitropolit Nicolae și un impunător sobor de preoți și diaconi. Majoritatea deputaților era de față. Trebuie să remarcăm prezența multor mandatarî proaspăt aleși, între cari pâr. rector Dr. D. Stăniloae atrage bucuria creștinească adevărată a tuturor celor cari cunosc personalitatea prominentă a vrednicului și eruditului dascăl sibian. Prezența dlui ministru ing. I. Găurcu, ctitor al multor așezăminte de importanță, este de asemenea vrednică de pus în evidență. Nu avem cuvinte să exprimăm bucurie și către veteranii: protopop A. Păcurariu, prot. I. Morariu și prot. I. Moța.

Discursul luminos al I. P. S. mitropolit Nicolae (pe care îl publicăm în pagina întâia) constituie punctul de plecare pentru lucrările Adunării și o confirmare a atmosferei pe care am conturat-o tocmai la începutul acestui referat. După această alocuțiune magistrală, s'au alcătuit comisiunile spe-

cială și s'au distribuit rapoartele prezentate de Consiliul arhiepiscopesc.

În aceeași zi, Duminecă, deputații eparhiali au luat parte la o recepție, în palatul mitropolitan. Dl deputat Al. Lucescu a exprimat omagii de stimă și recunoștință, iar I. P. S. mitropolit Nicolae a răspuns cu părintești mulțumiri și bune îndemnuri. — Cu toții s'au întrunit apoi în jurul unei agape frățești.

Activitatea propriu zisă a Adunării a început Luni, 6 Mai, în sala festivă a prefecturii județului Sibiu, sub veghea I. P. S. mitropolit Nicolae. Părintele consilier i. p. Dr. Gh. Proca, oarecum înfrățit cu lucrările fiecărei sesiuni, era la masa de lucru, iar dl deputat Gh. Dragoș a împlinit slujba de priceput secretar.

În semn de devotament, Adunarea a expediat o telegramă M. Sale Regelui Carol II, iar omagii a exprimat, tot pe aceeași cale, I. P. S. patriarh Nicodem, dlui prim-ministru Gh. Tătărescu, Primei adunări eparhiale a Eparhiei Timișoarei condusă de Dr. N. Popoviciu și dlui ministru al cultelor prof. I. Nistor.

S'au succedat apoi rapoartele. Dl deputat Dr. Il Holom, raportor, l-a citit pe acela al *Comisiei verificatoare*. Raportul nu a înregistrat nici măcar o contestație și, astfel, noii deputați au fost declarați definitiv aleși. După cuvântul I. P. S. mitropolit Nicolae, se pare că acestea au fost cele mai liniștite alegeri eparhiale și că ele au trimis în Adunare persoane cu adevărat competente. Semn bun și prilej de bucurie.

Raportul Comisiei organizatoare a fost citit de pâr. rector Dr. D. Stăniloae. Trebuie să remarcăm claritatea de idei, limpezimea expunerii, stilul ales, ținuta academică și bogăția de probleme caracteristice acestui raport. Situația psihologică născută pe urma izbucnirii unui nou războiu și influința acesteia asupra vieții românești și creștinești au fost prezentate în chip succint, limpede și temeinic. Biserica vede în războiu o cădere a lumii dela Dumnezeu.

În această situație, Biserica nu a stat pasivă. Ea s'a dovedit a fi factor viu și determinant. Preoțimea a fost convocată în conferințe speciale, iar

pastoralele neobositului nostru Arhipăstor au dus lumină și încurajare în colibe și în tranșee. Biserica a devenit o călăuză pentru zilele de azi.

Contribuția I. P. S. mitropolit Nicolae la fericita alegere de patriarh, în persoana I. P. S. Sale Nicodem, «reprezentant de elită al monahismului cărturăresc moldovean și om de erudiție teologică ortodoxă», a fost pomenită deosebit în raport. Și aceasta cu atât mai mult cu cât I. P. S. patriarh Nicodem și-a cucerit un bun loc în sufletul Ardealului; a avut totdeauna admirație sinceră pentru instituțiile noastre bisericesti și s'a înscris printre ctitorii Bisericii din Țușnad.

După ce a amintit, cu desaprobare, asasinarea bărbatului iubitor de ordine A. Călinescu, raportul s'a oprit asupra colaborării dintre Biserica și Statul nostru. Acestea sunt așezămintele fundamentale cari asigură trăinicia ființei și spiritualității neamului românesc și ele colaborează în armonie. Prețuirea Bisericii izvorește astăzi din locul cel mai înalt și ultimile legiuri, privind mitropolia Olteniei și episcopia Timișoarei, sunt o dovadă limpede în această privință. (Adunarea a ovacionat personalitatea creștină a M. S. Regelui).

De altfel, «Tronul și Altarul» s'au întâlnit în tranșee, când, din prilejul sărbătorilor creștinești, M. Sa Regele și Vlăstarul regesc au coborât, au cuvântat și au afirmat drepturile imprescriptibile ale neamului românesc în fața ostașilor și a lumii întregi.

După ce a prezentat și chestiunile: întregirea vacanțelor de deputați eparhiali, protopopiatele vacante și ședințele consistoriale, raportul a ajuns la concluzia, că «Biserica este ca un far în mijlocul vieții de azi și că ea arată tuturor calea care trebuie urmată».

Considerațiunile aduse, apoi, de pâr. Dr. D. Stăniloae, raportor, au constituit o «revelație și o adevărată baie spirituală». (Prot. I. Duma). Ele au avut darul unei expuneri limpezi, rămânând cu sobrietate și competență rară doctrina Bisericii ortodoxe asupra războiului. Izbucnirea lui este o consecință a ancorării omenirii numai în imanentă și cele ale ei. S'a prețuit prea mult forța în detrimentul moralei și dreptului. O revenire la realitate este posibilă numai prin Biserica și de aceea, mai ales intelectualii popoarelor, sunt chemați să închege un puternic front creștin. Biserica românească, însușindu-și însă aspirațiile (Continuare în pagina 5)

episcopia catolică de București, episcopia catolică de Iași, chiar și episcopiile unite de Lugoj, Oradea, Baia-Mare. Față de acestea, credincioșii celor două episcopii din Bănat se vor număra cu sutele de mii. Afară de aceea, episcopia Caransebeșului se va putea dedica unei griji deosebite pentru Românii de pe Valea Timocului, precum cea din Timișoara va îngriji de cei din Bănatul jugoslav. S'ar putea anexa apoi episcopiei Caransebeșului județul Mehedintzi fiind acolo singura regiune unde Carpații nu ridică dificultăți prea mari de comunicare. Eparhia Olteniei (Râmnic-Noul-Severin) este și așa prea extinsă și greu de păstorit de un singur episcop.

SIRE,

Mitropolia ortodoxă a Ardealului a fost poate singura instituție care și-a rezolvat problemele și a activat intens în România mare, în mod cu totul pașnic și demn. S'au înființat în ea episcopii, s'au ales ierarhi, s'au pus la cale mari inițiative spirituale, fără cea mai mică turburare, în deplină unitate de simțire și în perfect devotament față de Țară și Tron.

Dacă s'ar încerca acum să se smulgă din viața sufletească a credincioșilor caransebeșeni instituția centrală a regiunii lor, n'am mai putea garanta de urmările acestui act. Turburările cari s'ar produce în această parte de Țară, atât de liniștită și de unitară până acum, nu putem prevedea unde se vor opri. O serie de frunțari ai regiunii mi-au declarat — spre marea mea întristare — că vor fi în stare să treacă cu tot poporul la uniți, cerând episcopiei unite de Lugoj să ia locul celei din Caransebeș. În tot cazul am temerea să nu reacționeze cum nu doresc, temperamentul ceva mai aprins al credincioșilor noștri din acea regiune.

Și episcopia Aradului este bucuroasă, să cedeze orașul și împrejurimile Timișoarei dacă se înființează aici o nouă episcopie; nu este însă bucuroasă să facă această cedare în cazul mutării scaunului episcopal dela Caransebeș la Timișoara.

Acestea sunt, Sire, câteva din motivele cari mă îndeamnă să rog pe Majestatea Voastră să nu dea ascultare unor dorinți răslețe, izvorâte din motive pe cari nu le-aș putea numi serioase, de a desființa episcopia Caransebeșului.

La Timișoara e în curs de zidire o mare biserică catedrală; când la ea se va adăoga și clădirea necesară pentru locuința episcopului, vor exista condițiunile necesare pentru instalarea unui scaun vlădicesc în inima Bănatului, unde nu putem lăsa ca o confesiune minoritară să reprezinte singură creștinismul.

Al Majestății Voastre cu cele mai devotate simfămintele și cu ferbinți rugăciuni către Domnul

Sibiu, la 16 Decembrie 1938.

Nicolae

arhiepiscop și mitropolit.

Memoriul acesta, al cărui original se găsește în Arhiva Consistorului mitropolitan din Sibiu, a fost în întregime alcătuit de I. P. Sfințitul Mitropolit Nicolae, și adresat precum se vede, în stil personal, direct M. Sale Regelui.

— Să-l citească toți cei cari ar mai fi avut vreo îndoaială asupra atitudinii I. P. Sale în chestiunea episcopiei Timișorii; să-l citească autorul cărții: „Bănățenii și Episcopia Timișorii”, și al broșurii: „Rezidentul Regal Alexandru Marta în slujba Banatului”, să-l mai citească toți cei dela Foaia Diecezană, și toți „aderenții mutării” ce

sălășluiesc prin Timișoara și oriunde, și-apoi să-l citească toți „grănicerii” și Bănățenii adevărați, ca să vadă și să se întrebe cine dintre ai lor le-a apărut mai tenace, mai dărz și mai înțelept, însăși interesele reale ale lor și ale Bisericii lor? Nu se va găsi în toate acțiunile lor nimic la nivelul acestui memoriu, nimic de importanța lui și nimic de efectul lui, ceiace e și prea firesc.

Memoriul acesta, model de argumentare, de clarviziune, și de demnitate, este zdrobitor pentru insinuările ireverențioase făcute la adresa I. P. S. Sale — în cartea: „Bănățenii și Episcopia Timișorii” și în unele memorii citate în această carte, așa la pp. 207-208, 260, 261, 262, 268, 312, 330, 331, 348, 349, 350, 352, 364, 382; apoi în broșura: „Rezidentul Regal Alexandru Marta în slujba Banatului” pp. 33-35; în Foaia Diecezană nri.: 42, 43, 44, pe 1937, și nr. 44, pe 1939, insinuări și neadevăruri, pentru cari cel ce s'au pretat a le da publicității, ar trebui să se jeneze măcar nițel, și să caute prin vatra focului ceiace le trebuie spre a-și acoperi capetele.

Un episod trecător.

Cum adeseori e mai ușor să faci un lucru rău decât unul bun, și în cauza episcopiei Timișorii era să se întâmple la fel; era adecă aproape gata să triumfe punctul de vedere al mutării episcopiei dela Caransebeș la Timișoara. Și numai grație intervenției energice de ultima oră a I. P. S. Sale, uneltirea celor ce vedeau lucrurile numai cu un ochiu, a fost oprită și zădărnicită.

Guvernul, prin ministrul cultelor Dr. N. Zigre, a prezentat Sf. Sinod în ședința din 28 Iunie 1939, un anteproiect de lege pentru înființarea Mitropoliei Olteniei și pentru mutarea episcopiei din Caransebeș la Timișoara,

protest până la sfârșitul zilelor contra unei atari tentative.¹ Dar și Adunarea eparhială a eparhiei Caransebeșului a avut aceeași atitudine,² până în 1936 când și-a schimbat-o.³

Intr'adevăr la 1936, a luat atitudine pentru mutarea episcopiei din Caransebeș la Timișoara,⁴ producând mare turburare într-o bună parte a populației bănățene. I-au urmat proteste și desaprobari din multe părți, și de fapt ea a fost o greșală din cele mai evidente și cu cele mai grave consecințe. A vrut să fie, un act de diplomatie sau de strategie, care a ieșit ca povestea cu „măța'n sac", oricât ar vrea cineva s'o prezinte altfel.⁵ Dar, schimbarea de atitudine a Adunării eparhiale din Caransebeș corespunde și schimbării de atitudine a P. S. Vasile al Caransebeșului, care în 1934, la începutul păstoririi sale nu era de părere că episcopia Caransebeșului ar trebui mutată la Timișoara, cu toate insistențele P. S. Nicolae Ivan dela Cluj, în acest sens.⁶ În 1935 este împotriva înființării episcopiei timișorene, declarând aceasta în Congresul Național-bisericesc din București,⁷ iar în 1936, susține altă părere, mutarea scaunului din Caransebeș la Timișoara, cum rezultă din desbaterile Adunării eparhiale întrunită la Caransebeș în acel an, și din altele,⁸ și de atunci și-a menținut această atitudine.

O atitudine asemănătoare a avut și dl. Alexandru Marta. Iată în 15 Martie 1934, dsa împreună cu alți timișoreni înaintează Congresului Național-bisericesc din București un memoriu, prin care cere precis înființarea unei episcopii proprii a Timișorii care să devie metropolă cu eparhiile sufragane: Arad și Caransebeș.⁹ În anul următor la 16 Ianuarie 1935, iscălește împreună cu alți timișoreni, un alt memoriu înaintat guvernului, Congresului Naț.-bis. din București, I. P. S. Patriarh și I. P. S. Mitropolit Nicolae, prin care cere mutarea episcopiei din Caransebeș la Timișoara, iar Caransebeșul să rămâne reședință de vară a „Episcopiei Bănățului”.¹⁰ Nici nu trecuse un an și era de altă părere mai slabă, ca numai cu patru luni mai târziu să fie de altă părere și mai slabă, cerând simplu printr'un memoriu comun trimis Sf. Patriarhiei în Mai sau Iunie 1935¹¹ mutarea definitivă a episcopiei din Caransebeș la Timișoara. Cu trei luni mai târziu, militând tot pentru o singură „episcopie a Bănățului”, dl. Al. Marta convoacă o adunare națională a Românilor ortodocși din Bănat, care se și întrunește în 22 Sept. 1935 la Timișoara. Deși din convocarea iscălită de dsa, rezultă că scopul adunării era reînființarea episcopiei Bănățului¹², totuși prin moțiunea pe care o propune dsa și pe care adunarea o acceptă la finea discuțiilor, se cere numai „restaurarea și reactivarea Episcopiei din Timișoara, iar nu o singură episcopie a Bănățului”.¹³ Deși de acord desigur cu această moțiune, totuși în Martie 1936 semnează împreună cu alții „un memoriu înaintat M. S. Regelui, prin care cere mutarea episcopiei dela Caransebeș la Timișoara”.¹⁴ Și fiindcă era conștient de faptul că I. P. S. Sa Mitropolit Nicolae dela Sibiu nu împărtășește această idee — mărturisește chiar în scris acest lucru — îi adresează personal un memoriu ireverențios, datat 24 Dec. 1936, în care pledează foarte slab pentru mutarea sediului episcopiei din Caransebeș la Timișoara, și apără atitudinea P. S. Vasile al Caransebeșului în aceeași chestiune.¹⁵

Dar lipsa de statornicie nu este numai un apanagiu al dlui Al. Marta, ci și a altor figuri reprezentative timișorene. Exemple:

În 1935, 19 Martie un grup de intelectuali bănățeni cere pe cale de memoriu I. P. S. Patriarh, menținerea

¹ Arhiv. Consist. mitrop. Nr. 55/1933; și Nr. 46/1933. Primul memoriu adresat Consist. mitrop. și al doilea Sf. Sinod — în aceeași chestiune; Vezi și Nr. 239/1932 M. în aceeași Arhivă.

² Arhiva Consist. mitrop. anexă la Nr. 239/1932 M. extras din protocolul adun. eparh. a Caransebeșului, din 6 Aprilie 1920.

³ Despre consecvența P. S. Sale Badescu, autorul indecent al cărții citate, spune că a fost un obstacol în calea înființării episcopiei timișorene, o. c. p. 111, iar despre P. S. Sa Ep. Grigorie, la moartea sa, zice iarăși cu aceeași indecență că prin aceasta a dispărut și ultimul obstacol din calea realizării episcopiei Bănățului cu reședință în Timișoara, o. c. p. 192. Oare altceva n'a văzut autorul și cei împreună cu dânsul în P. P. S. S. Lor decât niște obstacole în calea unor planuri bolnave?

⁴ Gh. Cotoșman, o. c. p. 217.

⁵ Gh. Cotoșman, o. c. încearcă justificarea unor acuze, dar prea stângaci. Prof. Dr. V. Loichiță a atacat, desigur nu fără temei, în Senat, hotărârea silită a Adunării eparhiale. Și iarăși nu fără temei, au atacat deciziunea aceasta ziarele: „Vestul”, „Curentul” și „Tribuna graniței”. Nu fără temei s'au adunat cei 2000 de credincioși în 20 Mai 1936, la Caransebeș, și au formulat acuze grave, protestând contra deciziei luate de Adunarea eparhială etc. etc. Vezi despre acestea toate Gh. Cotoșman, o. c. p. 222—230, 286—89. Felul în care s'a rezolvat chestiunea episcopiei timișorene, a dovedit cu prisosință greșala Adunării eparhiale și bunele temeiuri ale celor ce-au atacat-o.

⁶ Id. p. 69-75; 235-236.

⁷ Id. p. 204.

⁸ Id. p. 214-217 sq. 252-258; Vezi memoriul personal al dlui Al. Marta înaintat I. P. S. Mitropolit Nicolae în 24 Dec. 1936. Arhiva Consistorului mitrop. Sibiu, Nr. 22/1937.

⁹ Id. p. 79-80.

¹⁰ Id. p. 113; 195; vezi și Arhiva Consist. mitrop. din Sibiu Nr. 18/1935.

¹¹ Id. p. 192-195.

¹² Id. p. 12.

¹³ Id. p. 10; Arhiva Consist. mitrop. Sibiu Nr. 262/1935.

¹⁴ Id. p. 212.

¹⁵ Arhiva Consist. mitrop. Sibiu Nr. 22/1937.

episcopiei în Caransebeș și reînființarea celei din Timișoara. În el se mai spune că puțin înainte de prezentarea memoriului acestuia, un grup de „circa 30 intelectuali români din Timișoara dintre cari majoritatea a semnat și memoriul nostru”, au trimis Patriarhiei un alt memoriu, prin care „propun pentru rezolvirea chestiunii mutarea episcopiei dela Caransebeș la Timișoara”.¹ Iată deci chiar printr'un memoriu recunoscută inconsecvența unor figuri reprezentative timișorene.

Atitudinea nehotărâtă pe care a avut-o dl. Al. Marta prin memoriile pe cari le-a semnat în 1935 la 16 Ianuarie și în Mai sau Iunie același an, au avut-o toți acei reprezentativi oameni ai Bănățului, dar mai ales ai Timișorii, cari au semnat numitele memorii împreună cu dânsul. Lista lor parțială se găsește la p. 195 în cartea: „Bănățenii și episcopia Timișorii”, publicată de dl. Gh. Cotoșman.²

Ce să mai spunem despre această inconsecvență a „celor mai reprezentative figuri bănățene” cum le place să li-se zică, deși în realitate au calitatea aceasta numai pentru Bănatul-timișan, sau pentru Timișoara? Ea e dovedită pe deasupra oricărei îndoeli sau puțințe de contrazicere.

Cine ar mai avea totuși vreo îndoială asupra acestui adevăr, să-și pue întrebarea, cum se face că moțiunea Adunării din Timișoara dela 22 Sept. 1935, prin care se cere înființarea unei episcopii noi la Timișoara și nu mutarea celei din Caransebeș, a fost aprobată și de „aderenții mutării”? Prin consecvență oare?

Și-apoi, dacă această adunare, care într'adevăr a întrunit tot ce are Bănatul mai reprezentativ, a votat o moțiune ca aceasta, cum se face că în curând o parte a adoptat o atitudine contrară, care nu era a Bănățului întreg, a Bănățului care vorbise prin moțiunea din 1935, și nici atitudinea lor din 22 Sept. 1935? Este și aceasta consecvență?

Insfârșit, dacă Bănatul a vorbit prin numita moțiune, cum mai vine cineva să spue că cei cari au luat ulterior o atitudine contrară ei, ar mai reprezenta dorința Bănățului, făcând pe figurile reprezentative ale Bănățului? Și cum după acestea mai are cineva ușurința să spue că votul „diplomat” al Adunării eparhiale dela Caransebeș din 1936, ar mai concretiza dorința Bănățului?

Toate aceste atitudini sunt reprezentative pentru o anumită parte a Bănățului, care nu-i a grănicerilor și a celorlalți cari s'au opus prin reprezentanții lor mutării scaunului vlădicesc dela Caransebeș la Timișoara.

Cine mai dorește să cunoască atitudini de acestea ale altor figuri reprezentative timișane, n'are decât să deschidă cartea dlui Gh. Cotoșman, în care se găsește lista.

Acestea fiind lăptele, înțelegem că nu putem spune lucruri neadevărate despre atăția Bănățeni, nu putem spune nicicum că au fost statornici și tocmai „cei mai reprezentativi”, ci din contra, trebuie să conchidem că ei au fost nehotărâți, nestatornici și cu multe „sinuoziități” în atitudini. N'au avut peste tot o atitudine unică, solidară și impunătoare. S'au certat pentru ambiții și lucruri mici.

Unii au cerut Mitropolie înainte de a fi văzut episcopia la Timișoara, alții au cerut la Timișoara sediu temporal pentru episcopia Aradului, alții reședință de iarnă pentru episcopia Caransebeșului, alții mutare a episcopiei din Caransebeș la Timișoara, și'n fine alții — restaurarea vechei episcopii din Timișoara.³

Dintre toți, numai cei cari au susținut cererea din urmă au fost statornici, dârzi, solidari și hotărâți.

După toate acestea, e cazul să ne întrebăm dacă în lupta dusă pentru episcopia Timișorii, meritul le revine unora sau altora!

Se știe că a triumfat elementul cel consecvent.

Oare a triumfat el prin sprijinul celor ce luptau pentru altă soluție? Cine-ar îndrăzni s-o spună? Și atunci se mai poate afirma că cei cari au luptat pentru mutare sunt autorii restaurării? Paradox, dle autor, care scrii și popularizezi asemenea neadevăruri prin broșuri!...

Dintre Bănățeni, se va ști deci, că autori autentici ai actului restaurării episcopiei timișorene sunt cei cari au militat pentru restaurare și nu cei cari au vrut mutare. Dintre Bănățeni, lor le revine meritul cel mai mare, lor grănicerilor și celor de-o părere și de-o atitudine cu ei.

Faceți-vă o datorie de conștiință fraților Bănățeni și recunoașteți toți acest lucru!

Ne mirăm că s'au găsit oameni cari pe cei ce au militat pentru mutarea scaunului dela Caransebeș la Timișoara îi prezintă ca mari Bănățeni, ca singurii binefăcători ai Bănățului, ca purtători de „cruciade” (închipuiți-vă că pentru a muta o episcopie dintr'un loc într'altul trebuiesc pornite cruciade?!?) „atleți ai lui Hristos”, săvârșitori de „minuni” (vedeți și asta; pentru mutarea unei episcopii trebuie să fii făcător de minuni) etc.⁴ În sfârșit ce conștiință labilă, trebuie să presupunem la un om, care cunoscând adevărul foarte bine, îl ascunde și scrie, fără să roșească măcar sub presiunea vreunei reacțiuni

¹ Gh. Cotoșman o. c. p. 157.

² Acolo găsim de ex. pe următorii: M. Gropșianu, Iuliu Coste, Patrichie Tiucra, C. Băran, Sabin Evuțian, C. Balta, A. Cioban, etc. etc.

³ Bănățenii și Episcopia Timișorii, passim.

⁴ Id. o. c. passim.

⁵ A se vedea titlurile acestora în broșura citată p. 12-15.

fizice, dacă nu sub a vreuneia morale, cuvinte ca acestea prin cari atribue unui singur om reînființarea episcopiei timișorene, deși acela militase tocmai pentru mutarea ei. Și din acest considerent, trebuia să fie mai moderat în ton, și-apoi mai avea „o mie și unul” de alte motive pentru cari n'ar fi putut scrie lucruri ca acelea pe cari le-a scris.

Iată cuvintele autorului acelei broșuri: „Și... rezidentul regal Marta s'a ținut de cuvânt. A dat Bănățului ceea ce a visat și dorit moși-strămoșii noștri!”

Cuvintele citate ale autorului sunt o sfidare și o maltratare a adevărului, operație la care de altfel îl mai supune d-sa și în alte cazuri. Acestei sfidări i se opun chiar unele din lucrurile, pe cari în înșasă broșura sa și în cartea sa citată, le spune autorul. Citească-le oricine și se va convinge. Cele ce le spune dânsul atribuind unui singur om un lucru prea mare pentru talia lui, îi jicnește deopotrivă pe vii ca și pe morți.

D-sa, care face caz de mândria specific bănățeană, nu socotește cele ce le scrie în numita broșură o decădere dela această mândrie, pe care n'o poate avea cel ce nu cinstește figurile mari, ilustre, ale trecutului? Să disprețuiești într'atât memoria lui Șaguna, a Mocioneștilor, a lui Vicențiu Babeș și-a lui Emanuil Ungurianu etc.? Impietatea nu este a se confunda cu mândria legitimă a celui ce a făcut ceva bun.

Și-apoi, dacă de cei morți nu s'a temut, căci nu-i pot cere socoteală, oare nu era cazul să se gândească puțin, că mai cunosc și alții lucrurile, și că cei vii cari au contribuit efectiv mai mult la înființarea episcopiei din Timișoara, se vor simți de ceiace d-sa nu s'a simțit și nu s'a sfîșit să scrie?

Ce vor zice aceștia toți? Să răspundă autorul!

Ce vor zice în primul rând chiar Bănățenii D-sale?

Ce va zice Consiliul eparhial din Caransebeș?

Ce va zice chiar P. S. Vasile? Cum adevă P. S. Sa n'ar fi lucrat cel puțin tot atât cât dl. A. Marta?

Ce vor zice frații Mocioni? Și alți bărbați ai Bănățului ca Gh. Dobrin, M. Gropșian, V. Loichiță, C. Corneanu, C. Gropșoreanu, D. Nistor, Păr. Tiucra, A. Cosma, etc. etc.? Adevă că a făcut dl. A. Marta mai mult decât aceștia toți?

Dar ce vor zice factorii cu mai mare greutate în problemele bisericești din Mitropolia Ardealului, a căror contribuție la restaurarea episcopiei, este fără îndoială, precum s'a văzut, mult superioară celeia a dlui rezident Al. Marta, căruia nu se jenează autorul broșurii a-i spune chiar: „atlet al lui Hristos”?

Acel factori din afară de cercurile Bănățenilor, s'au prezentat și-au lăsat, întotdeauna solidari, reprezentând nănenii aderenți ai restaurării. Căci numai printr'o astfel de atitudine se câștigă și nu se întârzie sau compromit victoriile.

Dacă e vorba de lupte și de victorii, acestea le dau și le câștigă cei solidari și hotărâți, iar nu cei învrăjbiți și șovăelnici.

A avut și dl. A. Marta desigur un rol important în toată acțiunea pentru înființarea episcopiei timișorene, dar n'a avut rolul pe care i-l atribue, ca într'o odă, iar nu ca într'o carte cu pretenții de rostire istorică, dl. autor al broșurii nevoiașe.

Noi ne bucurăm foarte mult văzând râvna oricui pentru sf. biserică, și cu atât mai vădit de râvna într'adevăr demnă de cinste a dlui A. Marta. Unui om, încercat de glorie profesională, după o carieră judecătorească fără egal aproape în Bănat; unui preot al dreptății și unui român și ortodox de talia d-sale, noi cei dintâi îl cinștim și-l dăm pildă pentru alții. Dar dându-i cele ce sunt ale sale nu-i putem da ceiace-i și a altora.

Dânsul știe cât de anevoie se împarte dreptatea și cât este ea de sfântă, de aceia, pe cel care l-a nedreptățit dându-i prea mult în dauna altora, ar trebui să-l trimită, măcar în fața tribunalului conștiinței proprii și a istoriei. Numelui d-sale, bine fixat în conștiința românească, laudele nedrepte îi strică, nu-i ajută, îl umbresc, chiar.

Și acum, un ultim cuvânt asupra întregii frământări și lupte pentru reînființarea episcopiei Timișorii.

Să fim mulțumitori bunului Dumnezeu că ne-a ajutat, printre toate insuficiențele legate de firea omenească, să vedem înființată Episcopia ortodoxă română a Timișorii. Să mulțumim și Majestății Sale că, printr'o superioară judecată, a aprobat așezarea scaunului vlădicesc în inima Bănățului. Să nu uităm pe toți aceia cari începând dela marele Mitropolit Andrei Șaguna, au conceput cu hotărâre și curaj planul înființării acelei Episcopii și au lucrat la realizarea lui.

Iar generația prezentă, care va beneficia de roadele Episcopiei dela Timișoara, să se lege cu toată inima de ea, să-i sprijinească instituțiile cu cari va trebui înzestrată, să păzească unitatea spiritului în legătura păcii, să se apropie cu credință de altarul ei și cu iubire să întemeieze acea comunitate spirituală care se exprimă printr'o Episcopie și acea frăție românească care e atât de necesară la noi în toată buna vreme.

¹ Broșura citată p. 14.

urmând apoi ca eparhia Bănatului cu sediul în Timișoara să treacă la Mitropolia Olteniei, ca eparhie sufragana.

Anteproiectul acesta a fost combătut de I. P. Sfințitul Mitropolit Nicolae, secondat de P. P. S. S. L. L. Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului și Nicolae al Orăzii. I. P. S. Sa într-o cuvântare magistrală de aproape 2 ore, a combătut tot ce nu prevedea anteproiectul în interesul bisericii, și anume: mutarea episcopiei din Caransebeș la Timișoara, și trecerea ei apoi la Mitropolia Olteniei, declarând că se va opune unor astfel de tentative, cu toată hotărârea și cu toată puterea de care dispune ca ocărmitor spiritual al Ardealului. A cerut guvernului să-și retragă anteproiectul.

Iată ce a spus I. P. S. Sa atunci, cu privire la episcopia Timișorilor:

Este vorba despre mutarea scaunului vladicesc dela Caransebeș la Timișoara. Este un lucru care nu trebuie făcut. Șaguna s'a gândit temeinic la înființarea unui al patrulea scaun la Timișoara, deși avea Caransebeșul. Oare noi cei de astăzi care ne găsim în condițiuni mai avantajoase în Statul român, să nu avem atâta curaj în desvoltarea Bisericii cât a avut Mitropolitul Șaguna în vremuri vitrege?!

Așa cum a arătat într-o cuvântare la Senat Fericitul Patriarh Miron, în raport cu uniții, noi ortodocșii ar trebui să avem 50 eparhii. De aceea când cerem înființarea unei episcopii la Timișoara noi știm ce cerem și de ce o cerem. Nu putem spune că sunt prea multe eparhii în Biserica ortodoxă română. Cerând acest lucru eu nu fac altceva decât repet cererile anterioare ale înaintașilor mei în scaun, începând cu Șaguna. Voi urca la tribuna Senatului dacă acest proiect de lege va fi prezentat și voi întreba: după înălțarea conștiinței naționale și arătarea spiritului de jertfă a poporului nostru din Ardeal, cum a dat dovadă în aceste luni, încât a pus în uimire pe cei cari nu-l cunoșteau, acesta este răspunsul ce i-se dă, că se destramă acea instituție care i-a păstrat sufletul și viața națională în vremuri grele, adică să desbină instituția Mitropoliei noastre? Și în numele conștiinței naționale din Ardeal voiu cere stăruitor înființarea episcopiei Timișoara. Căci dacă suntem obligați să ducem undeva tunuri și să ne apărăm, apoi această trebură să o facem la granița de vest. Dar o graniță nu se apără numai cu armele fizice, ci și cu sufletul, iar acest suflet îl pregătește îndeosebi Biserica.

Putea face guvernul — tocmai sub pretextul unificării sufletului — un astfel de gest, prin care să lovească în unitatea și tăria sufletească a Ardealului, ce s'a manifestat în vremea de primeidie a primăverii din 1939? Domnului Prim-Ministru și întregului guvern ca să cunoască părerea noastră. Eu doresc să ne punem de acord.¹

Întrebările formulate au rămas fără răspuns. Dar cu toată dreptatea pe care-o avea I. P. S. Sa și pe care a apărut-o într'un mod impresionant și P. S. Andrei al Aradului, totuși Sf. Sinod a respins propunerea contrară a comisiei canonice juridice prezidată de I. P. S. Sa, și a primit cu majoritate de voturi anteproiectul prezentat de Ministrul Cultelor.

Văzând cum au decurs lucrurile I. P. Sfințitul Mitropolit Nicolae, după ce Sf. Sinod a votat proiectul guvernului — a citit următoarea declarație în numele său și al P. P. S. S. L. L. Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului și Nicolae al Orădiei:

„În numele meu ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, cât și în numele PP. SS. Episcopi Andrei al Aradului, Nicolae al Vadului, Feleacului și Clujului, și Nicolae al Orădiei, am onoare a face următoarea declarație: În urma votului ce a dat Sfântul Sinod în legătură cu propunerea comisiei canonice juridice la Anteproiectul de Lege prezentat de Domnul Ministru al Cultelor și Artelor, declarăm că nu ne identificăm cu acel vot și nu ne luăm răspunderea pentru consecințele lui, cum nu ne luăm răspunderea nici pentru o altă soluție decât aceea din propunerea comisiei canonice juridice și declarăm că nu mai luăm parte la discuțiile în legătură cu proiectul de lege pentru înființarea Mitropoliei Olteniei.”²

Deși acceptat de Sf. Sinod, anteproiectul guvernului, a fost retras chiar a doua zi. Astfel chestiunea a rămas baltă.

În 19 Oct. 1939, guvernul prin dl N. Zigre, a prezentat Sf. Sinod un nou proiect de lege pentru înființarea Mitropoliei Olteniei, și — de data asta — pentru înființarea unei episcopii noi la Timișoara.

Cu excepția unui singur ierarh, episcopatul ardelean în frunte cu I. P. Sfințitul Mitropolit Nicolae, a sprijinit noul proiect și Sf. Sinod a luat următoarea hotărâre: „Aprobă înființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Olteniei și Severinului, și a Episcopiei Ortodoxe Române a Timișoarei, în forma și în întinderea prevăzute în alăturatul: „Proiect de lege pentru înființarea Mitropoliei Ortodoxe a Olteniei și Severinului și înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Timișoarei”.³

¹ Extras din sumarul ședinței Sf. Sinod din ziua de 28 Iunie 1939. Arhiva Sf. Sinod, București.

² Acelaș extras citat.

³ Acelaș extras, ședința Sf. Sinod din 19 Oct. 1939.

Acest proiect a devenit apoi lege.

Iată o nouă dovadă a atitudinii I. P. Sfințitului Mitropolit Nicolae în chestia episcopiei timișorene.

Dupăce vor cunoaște toate acestea frații Bănățeni, e imposibil să nu-și dea seama în ce răstăcire se găseau unii dintre ei, și'n fața cărui pericol i-au dus desbinările lor.

Trebuie să-și dea bine seama că prin lipsa lor de unitate și consecvență era să fie lipsiți de o nouă eparhie și să fie scoși din legăturile canonice cu Mitropolia ardeleană și atașați la Mitropolia Olteniei.

Iată la ce era să se ajungă prin acțiunea marilor ctitori de episcopii, și „atleți ai lui Hristos”, recrutați din rândurile Bănățenilor cari militau pentru mutarea episcopiei dela Caransebeș la Timișoara! Nu s'a întâmplat așa, și toată lumea știe cui se datorește acest lucru.

Va concede oricine, după ce va fi luat cunoștință de atitudinea și de stăruințele de mai înainte și de mai curând, ale I. P. S. Sale în cauza episcopiei din Timișoara, că nici nu „temporiza” înființarea episcopiei timișorene nici nu „lucra” pe Bănățeni, nici nu li-se opunea dorinței lor⁴ intrucât era bună, ci a urmărit cu o tenacitate și cu o statornicie, — cu cari ei nu toți se pot lăuda, — reînființarea vechii episcopii timișorene, și când a socotit potrivite vremurile, a făcut pasul ultim și hotărâtor, pentru realizarea dorinței tuturor Românilor din Transilvania și nu numai a celor din Bănat. Dacă s'au întârziat prea mult lucrurile, vina, o poartă pe deoparte „aderenții mutării”, desbinarea pe care au provocat-o ziloții aceștia pripiți în rândurile Bănățenilor, iar pe de altă parte guvernele, cari văzându-i desbinați, nu s'au simțit obligate să dea ascultare dorinței lor. Tocmai desbinarea le-a dat guvernelor motiv să amâne. Prin urmare, fraților cari nici n'ați amintit de vreo contribuție a I. P. S. Sale la restaurarea episcopiei timișorene, ba i-ați atribuit cu indecență, atitudini ce nu le-a avut, luați cunoștință de toate acestea și trageți consecințe, ca să nu vi se aplice nagaica istoriei.

Foarte instructivă și pentru viitor mi se pare a fi citarea unor saturi pe cari le da cu privire la episcopia Timișorilor, fraților Bănățeni, dl Nichifor Crainic, în nr. 61 din 28 Ian. 1937 al revistei „Șfarmă Piatră”. Iată cum îi povățuia dânsul: „Frații bănățeni ortodocși, în loc să se lupte, să-și dea mâna la un nou adaus de putere pe lângă aceia pe care o au. Și într'un cuget să-și îndrepte ochii spre Sibiul șagunian. Căci în această chestiune nu decide Bucureștiul haotic, ci marele mitropolit Nicolae care știe mai bine ca oricine, ce-i trebuie ortodoxiei de peste Carpați.”⁵

Mitropolitul Nicolae, și a rolului pe care l-a avut în acțiunea purtată pentru restaurarea episcopiei din Timișoara, suntem siliți, să subliniem și să acceptăm justetea aprecierilor din povățuirea ce le-a dat-o fraților Bănățeni, dl Nichifor Crainic, iar în ce privește însăși atitudinea, să zicem acelaș lucru pe care l-am zis în privința atitudinii Congreselor noastre Național-bisericești din Ardeal și adică:

a) I. P. S. Mitropolit Nicolae, a cerut întotdeauna reînființarea episcopiei din Timișoara, și a văzut acest lucru demn de realizare într'un singur chip: prin înființarea unei episcopii proprii în Timișoara, iar nicidecum prin mutarea episcopiei Caransebeșului acolo.

b) I. P. S. Sa a considerat reînființarea episcopiei din Timișoara, nu ca o necesitate și dorință exclusivă a Bănățenilor, ci ca pe o necesitate și ca pe-o dorință a întregului popor ortodox din Ardeal.

Aceasta a fost atitudinea fermă și statornică a I. P. Sale și a Consistorului mitropolitan din Sibiu și a Congreselor Național-bisericești ale Mitropoliei ardeleni, întotdeauna. Nici unul din acești factori nu s'a abătut dela ea; „iar I. P. S. Mitropolit Nicolae, care s'a străduit cu o nobilă consecvență pentru înființarea noiei episcopii de Timișoara și menținerea celei de Caransebeș, n'a făcut decât să îplinească” — cu înțelegere superioară — „testamentul marelui Său înaintaș și dorul nestins al atâtor vrednici bănățeni”, ca Mocioneștii, Babeș V., E. Ungureanu etc. — și dorința întregii suflări românești din Ardeal, precum „și să execute o deciziune de atâtea ori repetată a forurilor bisericești”⁶.

II

Atitudinea unora dintre Bănățeni.

Pe cât de statornică și de hotărâtă a fost atitudinea celor trei factori centrali de diriguire în viața noastră bisericească din Ardeal, pe atât de nestatornică, de nehotărâtă și de plină de „sinuozități”, a fost atitudinea unui mare număr de frați Bănățeni, dela războiul mondial încoace, cu excepția demnă de toată cinstea și admirația a grănicerilor și a unui număr însemnat de oameni luminați din alte părți ale Bănatului.

Grănicerii au avut o atitudine identică cu aceia a organelor centrale ale mitropoliei noastre. Ei au cerut

⁴ Vezi cartea: Bănățenii și episcopia Timișorilor pp. 62-65, 348, 382.

⁵ Citat după Gh. Cotoșman: Bănățenii și Episcopia Timișorilor, p. 262.

⁶ Telegraful Român, Sibiu Nr. 45, 1939, „Episcopia Timișorilor”.

continuu reînființarea episcopiei din Timișoara, și au protestat mereu contra tentativei de strămutare a scaunului episcopesc din Caransebeș la Timișoara.

Ei reprezintă în Ardeal, nu numai în Bănat, „partea cea mai compactă românească și cea mai dâră în credința ortodoxă” pe care au apărut-o „cu toată vigoarea”¹ altădată, vigoare pe care nu și-au desmînțit-o nici acum în lupta pe care au dus-o pentru păstrarea episcopiei lor din Caransebeș, și pentru restaurarea celei din Timișoara. Și prin această luptă ei au întărit ortodoxia mărturisindu-și tăria credinței lor, căci înființarea unei noi episcopii la Timișoara înseamnă într'adevăr o întărire a ortodoxiei și a vieții românești în Bănat, chiar dacă nu toți pricep acest lucru.

Foaia Diecezană Nr. 44 din 1939, publică un articol, în care un om necăjit, nu dovedește decât că e atât de tulburat din pricina reînființării episcopiei Timișorilor, încât ceiace toată lumea vede și pricepe ca bun și întăritor pentru ortodoxie și pentru neamul nostru din Bănat, el ne prezintă ca rău și primejdios pentru unitatea bisericească și națională. În loc să mulțumească lui Dumnezeu pentru că ne-a ajutat să vedem în Bănat două episcopii ortodoxe, el cere disperat una singură pe întreg Bănatul, care să poată deveni cu vremea Mitropolia Timișorilor, căci altfel — zice autorul, — „unitatea noastră întâi cea bisericească și de fapt și cea politică, serios și hotărâtor” nu se poate salva.

Acesta este dintre aceia despre cari s'a zis că „răstăcirea lor din urmă va fi mai mare decât cea dintâi”.

În afară de grăniceri și de cei dimpreună cu ei, ceilalți Bănățeni n'au avut o atitudine rectilinie, și degeaba se străduiește cineva să-l scuize; și nu este drept ca tocmai acelora să li-se cante osanale, de cari, în primul rând ei ar trebui să se jeneze și să nu le primească, știind că nu li-se cuvin.

Fără a căuta să scriem vreo „vera historia non verae atitudinis incolentium terrae Banati”, vom spicui unele lucruri din plin doveditoare a atitudinii multora pe care nimeni n'o poate scuza prin altceva decât prin cauza ei internă, lipsa de stabilitate. Ei nu s'au putut ridica peste un patriotism local îngust; au văzut lucrurile mici, s'au împotmolit în ele și nu s'au mai putut ridica din mrejiile lor pe vreo poziție care să le deschidă un câmp cu o vedere mai largă. Faptul că ei s'ar fi luat după alții, că ar fi adoptat atitudinea altora, ca I. I. C. Brătianu, Al. Lapedatu, fericitul patriarh Miron etc., nu dovedește că n'au greșit; nu-i scuza, ci ni-i arată cu slabă orientare proprie și dependenți de alții. Adecă o astfel de scuza ni-i prezintă tocmai în lumina contrară a ceea ce în care vrea să ni-i prezinte cel ce-i scuza.

Atitudinea Bănățenilor ce urmează mai jos, n'o discutăm decât spre a stabili două fapte ce nu se pot nega; acela al lipsei lor de consecvență, în raport cu grănicerii, cu câțiva negrăniceri și mai ales în raport cu organele centrale de conducere ale Mitropoliei noastre, și acela al acceptării din partea lor a unei soluții greșite, la cari au ținut fără să recunoască superioritatea aceleia care a triumfat.

Abia ne-am fost unit în statul român de azi, și iată că în 1919 primăria Timișoarei, în numele locuitorilor, trimite un memoriu Consistorului mitropolitan, prin care se cere strămutarea sediului episcopiei din Caransebeș la Timișoara.² Iată încolțită dintr'o mentalitate de nomad și din lipsă de înțelegere totală a intereselor bisericești și naționale ideea minoră a mutării. De aici încolo începe frământarea și învrăjbirea „tracică” a fraților Bănățeni, începând unii mai pripiți să se agite pentru mutare și alții mai chibzuți pentru reînființarea vechii episcopiei timișorene.

Însuș marele mecenat Emanuil Ungurianu, dupăce până la unire fusese pentru restaurarea episcopiei timișorene, în 1925 înclină spre soluția mutării³ totuși nu renunță la gândul restaurării, cum rezultă dintr'un memoriu înscris de el, de Antoniu Mocsonyi, M. Gropșian, Aurel Cosma etc., datat 2/15 Oct. 1921, și prezentat Congresului Naț.-bis. dela Sibiu.⁴

În 1925, cere printr'un memoriu adresat Ministerului Cultelor, sau înființarea unei noi episcopii la Timișoara sau mutarea celei din Caransebeș la Timișoara.⁵ Dânsul a stăruit cu multă râvnă pentru episcopia Timișorilor; și'n 1928, 24 Aprilie, cere Consistorului mitropolitan măsuri pentru reînființarea episcopiei timișorene,⁶ iar în 19 Iunie acelaș an, scrie chiar I. P. S. Mitropolit cerând iarăș fie restaurare fie mutarea celei din Caransebeș, numai să se facă odată.⁷

Fericitul vladică al Caransebeșului Dr. I. Tr. Badescu, a fost pentru restaurare, dar a fost categoric împotriva mutării episcopiei din Caransebeș la Timișoara⁸, trimițând adrese de

¹ Vezi memoriul I. P. S. Mitropolit Nicolae adresat M. S. Regelui.

² Prot. Congres. Naț.-bis. din Sibiu 1920, p. 15, 52.

³ Gh. Cotoșman: Bănățenii și episcopia Timișorilor, p. 37—38

⁴ Arhiva Consist. mitrop. Nr. 37, pe 1921.

⁵ Gh. Cotoșman o. c. p. 45.

⁶ Arhiva Consist. mitrop. Sibiu, Nr. 150/928.

⁷ Arhiva Consist. mitrop. Nr. 229/928.

⁸ Gh. Cotoșman o. c. p. 39; Vezi și actul P. S. Sale adresat Consist. mitrop. cu data 11/24 Nov. 1921. Arhiva Consist. mitrop. Nr. 383/344 M. 1921.

juste ale neamului, îl și însoțește la orice luptă pentru existența sa națională.

Deputatul A. Popa a subliniat că lăitate superioară a referatului pâr. Stăniloae, iar I. P. S. mitropolit Nicolae a propus ca acesta să fie adăugat în întregime la raport, «fiind deosebit de luminos».

Adunarea a izbucnit în aplauze furtunoase când pâr. rector Dr. D. Stăniloae a arătat că I. P. S. Mitropolit împlinește două decenii de prea bogată arhipăstorie. Pâr. consilier Em. Cioran a exprimat, în această privință, omagii din partea Asociației clerului, iar dl deputat Al. Lucescu a propus sărbătorirea evenimentului printr-o ședință festivă a Adunării eparhiale, la Rusalii.

Plăcut surprins, I. P. S. mitropolit Nicolae a răspuns:

«In cei 20 ani de păstorie mi-am făcut numai datoria. Încă deodată cu alegerea mea am văzut problemele mari ce mi se puneau în față. Puterile mele vor fi fost prea slabe în raport cu greutatea problemelor. Dar am făcut tot ceea ce am putut. Am păstrat mai ales legătura cu tradiția cea bună a trecutului, a Bisericii, iar comunitatea spirituală dintre cler și popor am văzut-o închinată lui Hristos și neamului. Tradiția n'am interpretat o în sens îngust, ci în sensul ei larg, evolutiv, progresiv. Satisfacția mea este că această tradiție s'a întins acum asupra țării întregi. Ardealul a adus astfel, sub raport bisericesc, o contribuție foarte importantă, o contribuție frățească la zestrea neamului. Noi am integrat în spiritualitatea neamului tocmai ceea ce aveam mai bun. În împrejurări grele m'am răzimat pe cler și popor și m'am simțit tare».

În ședințele de Marți dimineața după o scurtă discuție, privind «filantropia organizată», s'a trecut la Raportul Comisiei bisericești. Pâr. prot. I. Duma a citit acest raport, iar slujba de secretar a îndeplinit-o pâr. prot. Dr. V. Oană.

Privind evenimentele sub același unghi de apreciere, raportul a propus asupra însemnătății misiunii arhieresti în Munții Apuseni, a problemelor bisericești în împrejurările speciale de azi și a clerului în armată. În țara lui Iancu, Arhipăstorul nostru a dus îndemnuri și soluții de bună păstorie, iar pentru vremile de azi s'a intensificat rugăciunea publică și prin predici s'a arătat care este limita pacifismului creștin. În armată, clerul a dus îmbărbătare, familiaritate, iubire de Dumnezeu, Patrie și Rege.

Câteva capitole au tratat despre pensionarea preoților, disciplina preoțească, spovedania și cuminecarea credincioșilor, Academia teologică, școala de cântăreți, bursierii arhiepiscopiei, divorțuri, date statistice, etc. Ca un semn de trezire religioasă poate sta procentul ridicat al celor cari au primit Sf. Taină, iar ca model de instituție teologică poate sluji Academia «Andreiană». Deputatul Dr. V. Șuiaga a adus aici o frumoasă contribuție, cerând ca actul de luare a jurământului la procese să se facă cu mai multă solemnitate și ca edificiile fostelor școli confesionale să rămână ale Bisericii.

Raportul Comisiei financiare, citit de dl deputat S. Olariu, a prezentat preocupările Martei. Este suficient să înregistrăm doar că raportul acesta a concretizat înțelepciunea cu care se chivernisesc averile Bisericii și entuziasmul cu care se continuă înălțarea sfintelor lăcașuri. Patriotismul preoților s'a evidențiat prin subscrierea bonurilor de înzestrare, ea contribuind, în total, cu 4.486.000 lei. Iată jertfelnicie! Așezămintele Bisericii merg pe calea cea bună, iar terenul pentru construirea unei mănăstiri la Sibiu a fost obținut.

Opera samariteană s'a desfășurat cu o amploare sporită. Din «banul văduvei», cum și din al celor mai avuți, s'au făcut donații de peste 40 milioane

lei. Dnii C. Bursan, ing. I. Gigurtu, ing. D. Bogdan, etc. stau printre cei dintâi mecenați. Fapta lor are grai viu. Noi o înregistrăm cu zăcătoarea românească: «Cel ce dă lui Dumnezeu, pe sine se împrumută».

Raportul Comisiei școlare-culturale, citit de dl deputat V. Păcălă, prezintă o însemnătate deosebită. El oglindește că Biserica este purtătoare ideii de cultură și progres, iar creștinismul cultivă respectul personalității morale. În viața neamului nostru, Biserica a însemnat totdeauna un factor cultural de mare importanță. Nota aceasta o deține și azi, prin activitatea Caselor culturale, prin școlile și prin publicațiile ei. Ea prețuiește și arta bisericească. Ceeace au realizat pictorii: O. Smigelschi, Damian și C. Petrescu, la Sibiu și pe întinsul Arhiepiscopiei, înfățișează icoana clară a acestei bune prețuiri.

Școlile Bisericii pășesc pe drumul tradiției lor glorioase. Ele n'au uitat nici azi, că scopul învățământului trebuie să fie formarea caracterului religios-moral și că materiile de educație și instrucție trebuie să se concentreze în jurul Religiei. Dar însuși I. P. S. Mitropolit Nicolae le aduce mereu aminte de acestea. În inspecția făcută liceului «A. Iancu» din Brad s'a făcut crainic autorizat — cel mai autorizat — al instaurării creștine în învățământul de toate gradele, pentru alungarea erorilor din școală.

La aceeași țintă trebuie să ducă mai ales catehizația, care nu înseamnă numai o chestiune a preotului, ci se cade a deveni a școlii întregi. Învățătorul însuși să fie atras în atmosfera catehizației. Manualele de învățământ de astăzi au stălcit însă învățământul religios, iar programa analitică nici acum nu este fixată definitiv. Pâr. rector Stăniloae a arătat chiar că situația aceasta deficitară din punct de vedere moral și religios pare a fi rezultatul unei tendințe de laicizare neîngăduită. Aici trebuie o îndreptare și Adunarea își însușește această cerință. Învățământul practic să fie deasemenea învrednicit cu o instrucție religioasă după dorința Bisericii.

Ca o coroană a acestui raport stă însă comunicarea I. P. S. mitropolit Nicolae, privind apropiata publicare a cărții dlui profesor C. Petran. Atunci se va putea dumiri oricine asupra bogățiilor noastre de artă bisericească veche și de odoare sfinte. Iar când toate acestea vor fi adunate într'un muzeu anume construit, se va înțelege și mai limpede că Biserica a însemnat și rămâne un factor de luminoasă cultură creștină și românească.

Un raport special, citit de dl deputat Al. Lucescu, s'a ocupat cu situația Academiei teologice. Prin legea pentru raționalizarea învățământului superior, acestui înalt așezământ de creștere a viitorilor preoți s'au desființat unele catedre de însemnătate deosebită, iar unele au fost coborâte la rangul de conferințe. Noi nu intrăm în amănunte. Dar lucrurile arată că s'a comis o imixtiune într-o chestiune numai a Bisericii și că pentru întâia dată, vreme de 130 ani, se produce o asemenea neîngăduință. Biserica este îndreptățită să-și crească preoții după a sa apreciere. Acesta este un drept imprescriptibil.

Adunarea, însușindu-și concluziile de mai sus, a și protestat energic, iar I. P. S. mitropolit Nicolae, satisfăcut cu opinia acestui înalt for bisericesc, a anunțat că va continua cu străduințele spre îndreptarea unui atât de mare rău. Ceeace, socotim, va și trebui să se întâmple. Aceasta pentru frățeasca și tradiționala colaborare dintre Stat și Biserică și pentru salvarea autonomiei bisericești, — mai ales.

Câteva rapoarte speciale au prezentat situația internatului arhidiece-

zan, a librăriei și tipografiei și a altor așezăminte.

Cuvinte de încheiere:

Primul l-a adus I. P. S. mitropolit Nicolae, spunând:

«Ne-am întrunit în această adunare anuală a Arhiepiscopiei noastre sub presiunea îngrijorării produse de evenimentele prin care trece o parte a lumii și la care și noi, în mod indirect, luăm parte. Discuțiile și hotărârile din ședințele noastre au fost influențate de acest simțământ de răspundere sporită față de Biserică și de instituțiile neamului nostru».

Am constatat cu vie satisfacție interesul deosebit pe care îl aveți față de așezămintele Bisericii. Numărul mare al participanților este și el o dovadă despre aceasta. Din rapoartele prezentate de Consiliul arhiepiscopal v'ați putut convinge că Arhiepiscopia este condusă cu multă grijă, că instituțiile ei se găsesc în progres treptat și că cearcă să facă față evenimentelor de azi. Biserica ajută, și neamul să-și împlinească menirea lui».

I. P. S. mitropolit Nicolae a mulțumit membrilor pentru participare și a avut cuvinte cu adevărat duioase față de aprecierile ce i-au fost aduse la împlinirea celor 20 ani de arhipăstorie. — Asigurându-i de simțăminte părintești și de dragostea de muncă în folosul Bisericii și Neamului, I. P. S. mitropolit l-a împărțit arhierasca binecuvântare.

Cuvântul Adunării l-a adus dl Dr. Sever Pop, deputat eparhial. Dsa a arătat însemnătatea Bisericii și a preoției în viața neamului și a adus omagii I. P. S. mitropolit Nicolae.

Lucrările Adunării s'au încheiat sub semnul încrederii în propășirea Bisericii și în trăinicia virtuților creștine ale dreptmăritorului nostru popor.

D. CĂLUGĂR

Ziua de Zece Mai

Am sărbătorit, în ziua de Vineri, amintirea victorioaselor lupte, purtate de România modernă, dela fondarea regatului român până astăzi.

Zece Mai a fost ziua neatârării României, ziua întemeierii regatului, ziua străngerii noastre în jurul Regelui, ziua unirii provinciilor românești.

Sub lozincă de unitate se desfășoară astăzi întreaga acțiune de guvernământ. Sub această lozincă s'au înlăturat, în ultimii doi ani, toate vrajbele și dihonile dintre frați. Sub acest îndemn, țara face o supremă efortare pentru a se înarma. Zece Mai, din anul curent, este sărbătoarea unei biruințe asupra noastră înșine. Și, la cuvântul Suvranului, am izbutit să dăm țării mijloacele necesare unei puternice apărări naționale.

Serbarea zilei de 10 Mai s'a desfășurat în Sibiu pe o vreme frumoasă primăvărată, aducându-se prinos de închinare amintirii marilor noștri înaintași pentru cele ce ni-au lăsat de moștenire.

La 11 s'a săvârșit slujba religioasă în catedrala mitropolitană, cu participarea reprezentanților autorităților. A predicat pătrunzător P. C. S. Pâr. I. Dăncilă.

După aceasta, în piața Regele Ferdinand I, a urmat o măreață defilare primită cu nesfârșite ovații din partea imensei asistențe. În perfectă ordine au defilat, în fața dlui general Gh. Leventi, comandant de corp, a dlui prefect colonel P. Tocineanu și a altor personalități: gărzile F. R. N., străjerimea cu fanfara sa, premilitarii, delegația invalizilor de război, și la urmă armata.

La ora 12 s'a ținut în sala festivă a prefecturii județene tradiționala recepție, la care au luat parte reprezentanții vieții publice din localitate, cu I. P. S. mitropolit Nicolae al Ardealului, comandantul de corp dl general Leventi, primarul municipiului Dr. S. Pop, ș. a.

După amiază s'au dat festivaluri artistice din partea tinerimii, iar seara retragere cu torțe.

Conferința dlui prof. universitar I. V. Gruia

Duminecă, 5 Mai 1940, în sala festivă a prefecturii județului Sibiu, dl prof. I. V. Gruia dela Facultatea de drept din București, și-a dezvoltat conferința despre Statul român autoritar.

Au luat parte: I. P. S. S. Sa Mitropolit Nicolae al Ardealului, dl Ioan Gigurtu, ministrul comunicațiilor și alți distinși reprezentanți ai vieții noastre publice.

Dl profesor Silviu Cosma, președintele asociației profesorilor secundari și reprezentantul „Astrei”, în calde cuvinte, salută pe dl Gruia, care la rândul său aduce elogiile cuvenite I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, „Astrei” și publicului din sală. Dsa spune: Statul autoritar român este o formulă nouă impusă de împrejurările prin care trece societatea românească. Dela început trebuie să facem distincție între statul autoritar și între statul totalitar, între dictatură și stat autoritar. Nu trebuie să confundăm statul autoritar cu statul totalitar. Dictatura reprezintă regim exclusiv personal, prin care un om împotriva legilor și a oamenilor pretinde drepturi de conducere a unui popor. Statul totalitar, așa cum e realizat în Germania național-socialistă, a fost înfăptuit prin votul masiv al poporului german. Prin urmare nu este o formă de cucerire împotriva voinței națiunii; dimpotrivă, puterile conducătorului Germaniei de astăzi au la origine adeziunea poporului.

În domeniul statelor totalitare trebuie făcută o gradațiune, și anume: statul sovietic e stat totalitar de grad I, adică statul, partidul politic, secretarul general al partidului comunist, exercită puterea de comandă atât în domeniul politic, cât și în domeniul economic și spiritual. Omul nu are nici o libertate. Statul național-socialist german este un stat totalitar de gradul al II-lea, adică un stat în care individul are oarecare libertate în domeniul economic; iar societatea, din punct de vedere economic, este întemeiată pe principiul proprietății individuale.

Statul fascist nu este stat totalitar, — popoarele latine sânt rebele totalitarismului.

Statul autoritar român, realizat la 1938, nu domină nici în domeniul spiritual, nici în domeniul economic, nici chiar în domeniul politic. El reprezintă o adâncire a ideii de autoritate față de idelle de libertate individuală. El răspunde tradiției istorice a poporului român în care conducerea vovodală era efectivă, țările române fiind țări domnite în mod permanent și de fapt. La 1866 am avut o constituție cu conținut liberal, reprezentând un împrumut al constituției belgiene din 1831. Ea însă era în dezacord cu realitățile românești din acea vreme.

Statul autoritar român se caracterizează prin regalitatea conducătoare, prin prioritatea datoriei față de drepturi, prin prioritatea puterii executive față de puterea legiuitoare, prin dreptul de decretare al Regelui în materia normelor de drept, și prin raporturi mai strânse între puterea executivă și puterea legiuitoare.

Alte țări prinse în vârtoarea războiului

În dimineața zilei de 10 Mai armata germană a trecut frontiera Belgiei, a Olandei și a ocupat stătuțelul Luxemburg.

Aviația a început să bombardeze masiv orașele pașnice și înfloritoare ale acestor țări. Câtă durere ne cuprinde când ne gândim la nenorocirile și la suferințele ce s'au abătut asupra acestor țări și popoare cari n'au altă vină decât că sunt așezate între marile puteri beligerante. Sărmana Belgie, ce destin trist o paște. După 25 de ani de când a devenit victimă primei pustiiri, istoria se repetă exact în același chip.

Cât sânge nevinovat se varsă, câte căsnicii și gospodării răvășite!

Cât de puțină sensibilitate morală, cât de puțină frică de Dumnezeu mai este la oameni!

În pelerinaj la Sâmbăta de sus

de diacon Haralambie Cojocaru

Niciodată nu mi s'au arătat mai profunde și mai pline de înțele creștin cuvintele psalmistului care zice: *Ridicat-am ochii mei la munți de unde-mi va veni ajutorul meu, ajutorul meu dela Domnul cel ce a făcut cerul și pământul*, ca la ocazia pelerinajului la altarul ctitoriei marelui mucenic al Legii strămoșești și al neamului românesc, Voevodul Constantin Brâncoveanu, dela Sâmbăta de sus, la care m'am învrednicit și eu să iau parte anul acesta.

Cu părere de rău de a nu fi putut să zăbovesc mai mult în jurul acestui sfânt altar, dar cu inima plină de harul binecuvântării pe care Marele Ierarh al Ardealului I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, l-a revărsat asupra tuturor fiilor Săi duhovnicești, voi încerca totuși să aștern aci câteva gânduri ce m'au făcut să re trăiesc clipele în care și-a desfășurat viața Brâncoveanu Constantin.

În adevăr, mănăstirea dela Sâmbăta de sus a fost și va fi pentru neamul românesc, dar mai ales pentru cel din țara Oltului și din întreg Ardealul simbolul ortodoxiei noastre și a ființei noastre naționale. Așezată chiar la picioarele munților Făgărașului, acest loc de închinare a fost pentru poporul românesc din Ardeal o citadelă a rezistenței lui în veacul 18-lea, când urgia habsburgică, susținută de ura de neînțeleas a fraților uniți, în frunte cu episcopul dela Blaj, se abătuse asupra Bisericii ortodoxe și a poporului român ortodox din Ardeal.

Când a fost ridicată această mănăstire, Brâncoveanu Constantin a înțeles că numai acolo în munții cari dau atmosfera prielnică trăirii intense cu Dumnezeu, este cu puțință ca românul de amândouă părțile Carpaților să se desbrace de haina păcatului și să se ridice pe culmile cele neprihănite de unde să ceară ajutorul lui Dumnezeu în primejdii și în nevoi. Căci ca unul care trăia în neîntreruptă comunicare cu Hristos Domnul și Isbăvitorul nostru, el a înțeles că sfânta ortodoxie a neamului a fost păstrată mai cu deosebire pentru neamul nostru în mănăstiri. Mănăstirile au fost acelea care au asigurat neamului nostru în timpurile de mare vitregie izvorul dela care se adăpa el pentru a-și păstra nealterată conștiința că aparține unei națiuni care în Biserica ortodoxă și numai prin această Biserică ortodoxă are a-și afirma drepturile lui la o viață mai înaltă, mai demnă și mai independentă.

Mănăstirile au fost oazele unde se odihnea sufletul neamului nostru românesc pentru că refăcut și înălțat cu forțe noi, să reia lupta și s'o ducă la bun sfârșit.

Dar aceste mănăstiri sunt tot atâtea pilde de trăire creștinească în mijlocul unei lumi prinsă în mrejele secularismului veacului nostru, ucigător de suflete și rădăcitor de conștiințe. În ele omul modern găsește chipul cel mai sigur și cel mai autentic al trăirii în neîntreruptă legătură cu Creatorul său, Dumnezeu.

Căci în atmosfera de evlavie, de reculegere și de minunată meditație, el reușește să înțeleagă că viața nu este dată să o petrecem pentru a sluji pământului, ci trăind pe pământ să avem certitudinea că altă viață va începe pentru noi dincolo de mormânt, către care trebuie să tindem ca spre binele nostru suprem. Ruperea legăturilor vieții noastre cu climatul pe care mănăstirile au știut să-l păstreze neîntinat, duce la o înfricoșătoare sărăcie sufletească care mai de vreme sau mai târziu se arată în toate manifestările noastre atât ca inși, cât și ca societate. Și de aici isvorăsc cele mai mari desordini sociale pe care a putut să le înregistreze istoria.

Poporul nostru însă, născut și crescut de duhul Ortodoxiei în Biserică, dar mai ales de mănăstirile noastre, a înțeles cu simțul său legat mai mult de adevărurile lui Dumnezeu decât de ceea ce este schimbător și trecător, că puterea, tăria și curajul lui în vremurile de cumplită înclăștare între popoare, i-a venit numai din luminata trăire cu Dumnezeu în jurul altarelor acestor sfinte mănăstiri, ctitorii voevodale sau particulare. În jurul lor și la sânul lor el a știut să desprindă voia lui Dumnezeu și să simtă cum brațul atotputernic al Ziditorului îl ocrotea și-l ducea la biruință.

Toate acestea le-a dăruit — și le va dăru și în viitor după restaurare, — poporului român din Ardeal altarul sfânt al ctitoriei lui Brâncoveanu Constantin.

Duhul lui Brâncoveanu se va fi bucurat împreună cu îngerii în ceruri că în această zi mare „Vinerea” din săptămâna Învierii Domnului, „Isvorul tălmăduirii”, poporul român ortodox venit pe timp ploios, ca să-și întâmpine ierarhul care îi poartă bucuriile și necazurile în sufletul Său de mare român și de mare creștin, a simțit încă odată cum se revărsa peste el binefacerile cerului la rugăciunile și binecuvântările pe care cei doi ierarhi, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, și P. S. Nicolae Colan al Clujului înconjură de sobor de preoți, le îndreptau către Cel atotputernic.

În adevăr, săvârșirea sf. liturghii a fost pentru toți cei ce veniseră la Sâmbăta de sus, prilej de bucurii care au făcut să stoarcă lacrimi din ochi. Vreau să vorbesc de mișcătoarea și emoționanta tundere în monahism pe seama acestei ctitorii voevodale, a unuia din mulții și luminați absolvenți ai „Academiei Andreiane”, pâr. diacon Boca, diplomat al școlii de Belle-Arte din București. Moț după locul de naștere, crescut și îndrumat în studiul teologiei, tânărul monah a înțeles să dea ascultare gândurilor marelui Ierarh al Bisericii noastre, consacându-și viața lui Hristos prin studiul picturii bisericești, pe care s'o desfășoare acolo în liniștea munților pe care Brâncoveanu îi alesese ca loc de retragere și de rugăciune.

Iată de ce cred că duhul lui Brâncoveanu a tresălit de bucurie văzându-și opera reînviată și împodobită în chip atât de minunat de mitropolitul Ardealului din România Mare, care se pare că a fost înscris în planul Providenței să reia și să afirme în chipul cel mai solemn testamentul Voevodului martir împotriva tuturor gândurilor celor rele atât dinlăuntru, cât și din afara hotarelor țării noastre.

Toate acestea și-au găsit expresia însemnătății lor atât religioase cât și naționale în predica pe care I. P. S. Mitropolit Nicolae a binevoit s'o rostască dând-o ca pe o hrană isvorătoare de tărie și de curaj mai ales în vremurile tulburi prin care trecem.

În adevăr, cuvintele I. P. Sfințitului Mitropolit au fost prinos de recunoștință adus memoriei Voevodului Brâncoveanu, mort pentru Legea și pentru Neamul românesc, afirmarea drepturilor noastre milenare pe aceste meleaguri, scaldate de râurile harului ceresc prin aceste locașuri de închinare care ne-au crescut și păstrat ca neam, și în sfârșit, un sfânt legământ pentru viitor, cum că în legătură strânsă cu duhul înaintașilor noștri cari au știut să-și jertfească viața pentru apărarea altarelor lui Hristos, vom fi și noi în stare să le urmăm pilda crezând și trăind ca și ei în Biserică. Intr-o totală dăruire dezinteresată în mâinile lui Dumnezeu, făcându-i voia, atât în zile de pace cât și în zile de sbucium, ca și printr-o profundă viețuire cu Hristos, adăpându-ne

dela altarul acestor locașuri de închinare, vom avea siguranța că nimeni și nimic nu ne va smulge pe viitor moștenirea pe care înaintașii noștri ne-au transmis-o. Chiar atunci când suferim, Dumnezeu urmărește curățirea noastră de sgura păcatului. Dar dacă până acum avem pace, apoi este aceasta tot voia lui Dumnezeu care ne-a lăsat răgazul necesar pentru a ne întoarce la El. Timpurile prin care trecem cer dela noi, atât dela cei dela țară, cât mai ales dela cei din orașe, revenirea pe cărările lui Dumnezeu, la credința în El și la trăirea cu El.

Numai în felul acesta vom putea să fim una în jurul Maiestății Sale Regelui Carol II-lea, care poartă sarcina conducerii destinului neamului nostru. În jurul lui, spune I. P. S. Mitropolit Nicolae, avem datorită a ne uni pentru a fi tari și în duhul lui Hristos se cade a purta sarcina unii altora pentru a asigura țării maximum de muncă și de roade bogate. Căci dacă moșii și strămoșii noștri au putut rezista dealungul veacurilor, apoi cu atât mai mult noi datori suntem să le urmăm pilda și să stăm ca și ei în vecinătatea lui Dumnezeu.

Nu mai puțin mișcătoare au fost cuvintele pe care P. S. Episcop Nicolae al Clujului le-a rostit poporului arătând cât de înălțătoare și grăitoare este această zi a Isvorului tălmăduirii.

Întreaga regiune dela Sâmbăta de sus și-a îmbrăcat haina de sărbătoare pe care lumina Învierii Domnului o luminează și o sfințește. Bucuria Învierii s'a revărsat și asupra ei, iar apa din izvorul care a fost sfințit se va fi prefăcut în isvor de apă vie care va tălmădui toate boalele și toate neputințele trupesti și sufletești.

Dar mai presus de toate rămâne reactualizarea testamentului lui Brâncoveanu Constantin, pe care I. P. S. Mitropolit Nicolae a știut, cu măiestria oamenilor cari văd peste veacuri, să o facă o vie realitate ortodoxă și națională, răscumpărând prin jertfe de tot felul căderea celui care pe drept cuvânt a fost numit de popor „Satanasie” și afirmând sus și tare drepturile noastre de popor creștin ortodox și român pe aceste meleaguri.

INFORMAȚIUNI

Un obiect de istorică însemnătate, sabia Voevodului Constantin Brâncoveanu, aflătoare în tezaurul artistic al Muzeului Luvru din Paris, a ajuns în proprietatea țării noastre. Guvernul francez a remis de curând ambasadei României această sabie, încredințându-o spre păstrare statului român.

† Iosif Moldovan, care a fost unul dintre cei mai valoroși învățători confesionali în eparhia Aradului, a încetat din viață în 28 April a. c. în vârstă de 77 ani. După întregirea națională a neamului, a slujit ca revizor școlar, apoi ca inspector școlar. Autor de cărți didactice și redactor la foaie pedagogică, a desfășurat timp de aproape șase decenii o neobosită lucrare ca bun creștin și înflăcărat naționalist, în lupta pentru propășirea culturală și morală a poporului. În mormântarea i s'a făcut a treia zi de sf. Paști, din catedrala Aradului, — unde prohodul a fost slujit de P. S. Sa episcopul Andrei, asistat de preoți, — în cimitirul Eternitatea. Ohlbnească cu dreptii!

Icoane sfinte și alte tablouri. În expoziția sibilană de pictură a dnei Maria Cabadaef-Drăgan ni s'au prezentat, zilele acestea, peste o sută de lucrări, cu cele mai variate motive. Între figurile, redată cu o remarcabilă îndemânare, excelează portretele diferitelor personalități, precum și icoanele sfinte, înțelegător tălmăcite, dovedind că artista noastră dela Sibiu are vocație pentru acest gen și se înșiră, pe dreptate, între valoroșii portrețiști ai vremii de astăzi. Doritorii de-a avea în casele lor asemenea opere de seamă, se pot adresa atelierului cunoscut al doamnei Maria Ca-

badaef-Drăgan, Sibiu (strada Zaharia Boiu 31), unde se primesc spre executare, după fotografii sau icoane mai mici, orice figuri, în mărime naturală și de real efect.

ȘTIRI LOCALE

Predică în catedrala din Sibiu. Duminecă, în 12 Mai 1940, va predica părintele protopop M. Neagu.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Români secuizați și Regiune secuizată, este titlul unei broșuri (24 pag.), de Octavian M. Dobrotă, Odorhei, 1940, Tip. Robu, Sighișoara. Autorul descrie, pe scurt și documentat, situația actuală din așa numita „Terra Sicularum” de altă dată, arătând și păreri greșite despre originea și numărul secuilor, — păreri susținute chiar și de cutare domn profesor universitar român, care n'a aflat că locuitorii celor trei județe: Odorhei, Ciuc, Treiscaune și ai unei părți din județul Mureș, sânt 60 la sută — va să zică în majoritate — români secuizați, pe vremuri, cu forța.

Dr. Georgia Lucian

specialist în boli și operațiuni de Nas, Gât, Urechii

Sibiu, strada Regina Maria 16, Etaj I Consult 3—6½

Nr. 84/1940

(31) 1—2

Publicație de licitație

Pentru darea în întreprindere a lucrărilor de reparație ale bisericii ortodoxe din Râșnov se publică licitație cu oferte închise și sigilate pe ziua de 27 Mai 1940, ora 11 a. m.

Licitatia se va ține la Casa bisericii ortodoxe, iar devizele pentru reparații în valoare de 110 mii lei împreună cu caetul de sarcini se pot vedea la oficiul parohial ortodox. Nu vor fi admiși la licitație decât antreprenorii autorizați pentru astfel de lucrări. Concurenții nu vor pretinde nici un fel de spese de deplasare.

Lucrările se vor putea începe numai după aprobarea lor de organele parohiale și de P. V. Consiliu Arhiepiscopesc. Garanția pentru admitere la licitație este de 10% din valoarea devizelor.

Din ședința consiliului parohial ortodox Râșnov ținută la 30 Aprilie 1940.

Consiliul parohial

C. preoți să stea în fruntea mișcării

Oastea Domnului

Nr. 312/1940

(32) 1—3

Concurs din oficiu

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa III-a Bozeș, din protopopiatul Geoagiului, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Tel. Român. Beneficiile împreunate cu acest post:

1. Salarul dela stat.
2. Casă parohială în roșu, aproape de terminare, cu grădină în mărime de 1½ jug.
3. Sesiune parohială în mărime de circa 2 și jumătate jug. arător.
4. Stola obișnuită în parohie.
5. Câte 2 ferdele cucuruz nesfărmat dela fiecare familie, (parohia are 140 familii).
6. Folosința cimiterului.

Doritorii de a ocupa acest post își vor trimite cererile însoțite de actele necesare la oficiul protopopesc al Geoagiului, jud. Hunedoara.

Binecuvântarea de candidare se dă de I. P. S. Chiriarh.

Candidații se vor putea prezenta în parohie numai după ce-și vor fi esoperat binecuvântarea de candidare și cu prealabila învoire a protopopului.

Geoagiu, 30 Aprilie 1940.

Teodor Glodeanu
protopop